

ΑΝ ΔΕΝ ήσυχόταν ο κ. Μίνως Βολανάκης να εγγυηθεί στην κυρία Αλίκη Βουγιουκλάκη μια παράσταση της «Αντιγόνης» του Σοφοκλή, δεν νομίζω πως η εθνική, λεγόμενη, σταρ θα αποτολμούσε να ονειρευτεί την καθοδό της στον τραγικό στίβο. Θα την είχε σταματήσει η αυτογνωσία της Βασούλας Μανωλίδου (για τον γράφοντα μιας από τρεις μεγαλύτερες ηθοποιούς μας στον αιώνα μας), της Έλλης Λαμπέτη, του Δημήτρη Χορν, που τάλαντα αναμφισβήτητα και εντελέστερα από εκείνη δεν διανοήθηκαν να καταπιαστούν με ένα έργο που δεν προσidiaζε προς την υποκριτική τους ιδιαιτερότητα. Θα

Του ΚΩΣΤΑ ΓΕΩΡΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ

την σταματούσε ίσως το φιάσκο της Βέρας Ζαβιταϊάνου που έπαιξε «Αντιγόνη» στην Επίδαυρο το 1969 (αλήθεια, ποιος το θυμάται;) και δεν ξανάβαλε το χέρι της στη φωτιά και καλά έκανε.

Οι εγγυήσεις, λοιπόν, που της προσέφερε ο κ. Βολανάκης ποιες ήταν; Όχι βέβαια το παρελθόν του στον τραγικό στίβο, γιατί οι λίγες του απόπειρες δεν είχαν πάντα επιτυχία. Καραμπινάτες τραγωδούς, όπως η κ. Συνοδινού, τις ταπεινώσε και τις εξουδετέρωσε («Ηλέκτρα») ηθοποιούς άλλου ήθους δεν μπόρεσε να τις αλλάξει (κ. Μερκούρη στη «Μήδεια») και αστέρες του σινεμά κατόρθωσε χωρίς πολλά - πολλά να τις γελοιοποιήσει (κ. Χέλημ στον «Οιδίποδα», κ. Χρονοπούλου στις «Εκκλησιάζουσες»). Οι εγγυήσεις που προσέφερε στην κ. Βουγιουκλάκη ήταν η φήμη του ως καλού δασκάλου, το κύρος του γενικώς στο ελληνικό θέατρο, η μεταφραστική του ικανότητα και η πρόθεσή του να συνεργαστεί με σημαντικούς ανθρώπους στην πραγματοποίηση του εγχειρήματος.

Προσωπικά πιστεύω ότι η κ. Βουγιουκλάκη, με όλες τις αλλοιώσεις που έχει υποστεί στο ειδωλοποιό κύκλωμα που εξέθρεψε και την εθέθρεψε, έχει ικανά προσόντα για να υπηρετήσει κάθε είδος θεατρικής έκφρασης. Έχει περισσότερο προσόντα, πείρα, τεχνική, προσωπικότητα από συναδέλφους της που ανέλαβαν άνευ σχολίων μεγάλους ρόλους στην Επίδαυρο με λιγότερο ικανούς σκηνοθέτες. Τίποτε όμως δεν μπορεί να γίνει της προκοπής χωρίς δουλειά και χωρίς σκηνοθετική καθοδήγηση.

Ο κ. ΒΟΛΑΝΑΚΗΣ απεδείχθη συνεπής στις υποσχέσεις του κατά ένα μεγάλο μέρος. Συνεργάστηκε με τον Μίκη Θεοδωράκη στη μουσική, την κ. Χρυσικοπούλου στα κοστούμια και συνεκρότησε ένα θίασο που θα τον ζήλευε κάθε σκηνοθέτης.

Και όλους αυτούς τους εξαπάτησε, τους εξέθεσε ανεπανόρθωτα. Τους άφησε ξεκρέμαστους και αβοήθητους και δεν είμαι βέβαιος ότι όλα αυτά έγιναν από αδυναμία ή από κυνική πρόθεση. Κάπου στις τελευταίες δουλειές του κ. Βολανάκης διακρίνει κανείς μια αυτοκαταστροφική manía. Έχεις την εντύπωση πως παρασέρνει σαγηνευτικά κάποιους ανθρώπους στο χέλος του γκρεμού και τους σπρώχνει ή παραπλανητικά τους οδηγεί στο αδιέξοδο και από μακριά καγχάζει για το κατόρθωμά του.

Ικανός μεταφραστής έστω κι αν συχνά παραποιεί το ήθος των κειμένων που μεταφράζει, έκανε στην «Αντιγόνη» μια πρόχειρη δουλειά του γόνατο. Η μετάφραση δεν είχε ούτε ενότητα ύφους ούτε στόχο. Παγιδευόταν συχνά μόνο σε ηχηρά εξωτερικά στοιχεία προς εντυπωσιασμό. Λόγος χαλαρός, λόγιος, καθαφίζων με συχνές ακυρολεξίες και αφέλειες, τότε τότε βέβαια, ξεπετιόταν και ένα μεταφραστικό διαμάντι, εύρημα της στιγμής. Έτσι π.χ. ακούστηκε πως οι Θηβαίοι «έχουν χτήματα επίγεια», λες και υπάρχουν υπόγεια ή υπέργεια. Ακούστηκε ο άγγελος να λέει στην Ευρυδίκη πως δεν θα πει «μαλθακά λόγια» με την έννοια ότι είναι λόγια που μαλακώνουν, καθησυχάζουν κ.λπ.!!! Ακούστηκε ότι ο έρως αντί να εννυχεύει (να ξενυχτά, να ξαγρυπνά) στα τρυφερά μάγουλα των κοριτσιών, να **ενεδρεύει στο λαιμό τους** μπορεί ο μεταφραστής να αντιλαμβάνεται τον έρωτα να στήνει ενέδρες, αλλά αυτή δεν είναι η αντίληψη του Σοφοκλή.

ΔΕΝ γνωρίζω πώς έγινε η συνεργασία του σκηνοθέτη με τον κ. Θεοδωράκη, δεν γνωρίζω αν ο κ. Θεοδωράκης γνώριζε το σύνολο της μετάφρασης. Αλλά δεν

μπορώ να καταλάβω πώς είναι δυνατόν το τραγούδι της παρόδου χωρίς οδηγίες από το σκηνοθέτη να γράφτηκε όπως γράφτηκε. Και ο αφελέστερος μαθητής Λυκείου γνωρίζει ότι η παρόδος της Αντιγόνης είναι ένα δοξαστικό άσμα πολιτών που μόλις την προηγούμενη νύχτα γλίτωσαν από θραχνά μακράς πολιορκίας. Αυτά τα περιδεή ανθρωπάκια, τα μεμψίμοιρα που ψιθύριζαν, θύμιζαν περισσότερο τους Θηβαίους του Οιδίποδα όταν πέφτει ο λοιμός.

Γενικά ο Θεοδωράκης έγραψε έξοχες μελωδίες, οι οποίες όμως δεν συμπορεύονταν ως ύφος και ήθος με την όλη παράσταση που συνεχώς παρέπαιε από αργουθμία σε πεζολογία και από την πλήξη στην αφασία.

Το τσαντίρι από λινάτσα και πλεξιγκλάς, που δήλωνε τα ανάκτορα της Θήβας, είναι ό,τι πιο κιτς είδε τα τελευταία χρόνια η Επίδαυρος.

Φτηνιάρικο και φαινόταν! Κακοφωτισμένο, με προβολείς που τρέμανε ή σχημάτιζαν ανόητα τετράγωνα στην ορχήστρα, ορθωνόταν κακόγουστο έως τη στιγμή που τράδηξαν τη λινάτσα και φάνηκαν οι διτρίνες από το πλεξιγκλάς, μέσα στις οποίες σαν τα κέρνα ομοιώματα της μαντάμ Τυσσό κάθονταν οι τρεις νεκροί του έργου (Αντιγόνη, Αίμων, Ευρυδίκη), καθένas σε ξεχωριστή διτρίνα ανάμεσα σε νεκροκεφαλές!! Ταμπλό διδάν εθνικής εορτής σε επαρχιακό γυμνάσιο!

Ένας ευφυής σκηνοθέτης, όπως

αναμφισβήτητα είναι ο κ. Βολανάκης, όταν καταφεύγει σε τέτοια κόλπα είναι φυσικό να σου δημιουργεί την εντύπωση πως εσκεμμένα γελοιοποιεί το παν.

ΔΕΝ χρειαζόταν εξάλλου και γνώσεις ειδικές για να διαπιστώσεις σε κάθε στιγμή ότι εκτός από το χορό δεν είχε ασχοληθεί καθόλου με τη διδασκαλία των ηθοποιών. Ο καθένas έπαιζε με τη μενιέρα του, τις ευκολίες του ή τις προσωπικές του απόψεις για την τραγωδία. Έτσι ο πολύ καλός ηθοποιός Πέτρος Φυσσούν (που έχει δώσει επιτυχείς εξετάσεις στο τραγικό είδος) αφέθηκε έκθετος σε μια άκρωσ νατουραλιστική εκζήτηση. Και ενώ υποκριτικά αφέθηκε ακαθοδήγητος, μια φορά η σκηνοθεσία τον απομάκρυνε (απρόσιτο), μια τον έβγαζε σα δραγάτη στη στέγη των ανακτόρων (!) και μια τον έβαζε σε κομπές καρεκλίτσες να συνδιαλέγεται με τον Αίμονα σε οικείους τόνους μπουλντάρ. Ούτε πρωτοετής σκηνοθέτης σχολής δαμνικής δεν θα έβαζε τα δύο σκλαβάκια, στην καίρια στιγμή της σύγκρουσης Κρέοντα - Αίμονα, να μπαίνουν στην ορχήστρα και να τοποθετούν το ανάκλιτρο και εν συνεχεία να μπαίνουν στην πιο κρίσιμη ρήξη και να το ξανααποσύρουν.

Μόνο αν ήθελε να εκδικηθεί έναν καλό ηθοποιό (τις οίδε προς τι) ένας σκη-

νοθέτης θα άφηνε τόσο έκθετο σε μια υποκριτική ρητορική λόρδωση τον κ. Αντώνη Θεοδωρακόπουλο. Ήταν ο χειρότερος ρόλος της καριέρας του ο Αίμων, ένα καλομαθημένο μαμόθρεφτο. Τι σκηνή εκείνη όταν μιλάει περπατώντας ανάμεσα στα γεροντάκια του χορού που σαν μετανοούσες παρθένες κοιτάνε το χώμα!

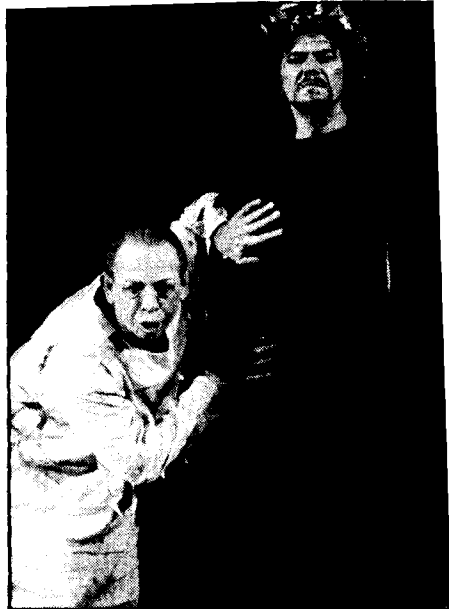
Ο Τίμος Περγλέγκας είναι ένας ηθοποιός άμεσος και θα μπορούσε να αξιοποιηθεί ορθά στον φύλακα. Πέρασε και δεν άφησε ίχνος.

Οι μόνοι που σώθηκαν ήταν ο κ. Ηλίας Λογοθέτης και ο κ. Στέφανος Κυριακίδης, αλλά ο καθένas υπηρέτωντας άλλο υποκριτικό στυλ. Ο Λογοθέτης έντονα εξπρεσιονιστής, ο Κυριακίδης με τόνους εσωτερικούς και χαμηλούς αλλά με ειλικρινή συγκίνηση. Καθένas κονδάλουσε τις αναμνήσεις του από άλλες εμπειρίες και άνευ αντιρρήσεων του σκηνοθέτη έπαιρνε θέση στην υποκριτική κουρελού.

Αλλά και το πιο δουλεμένο μέρος της παράστασης, ο χορός, υπηρέτούσε, λόγω αμχανίας, όλα τα στυλ. Το πρώτο στάσιμο («Πολλά τα δεινά») πέρασε ντούκου. Όπου παρενέβη ο Θεοδωράκης και η διδασκαλία της κ. Νικολαΐδου έκανε θαύματα ως απόδοσης.

Ο κ. Βολανάκης επανέφερε στην ορχήστρα το σπρεχ κορ, άρρυθμο, μονότονο, πληκτικό. Όταν από το 1968 και ο αριστοτέλης Ροντήρης το εγκατέλειψε, αφού στην τελευταία παράστασή του ο

Λινάτσες, πλεξιγκλάς και πλήξη

Ο Πέτρος Φυσσούν - Κρέοντας (δεξιά), με τον Ηλία Λογοθέτη - Τειρεσία

Η Αλίκη Βουγιουκλάκη-Αντιγόνη, με την Αθηνά Τσιλώρα-Ισμήνη, σε μια σκηνή από την παράσταση

χορός όλος ήταν άδων, ο κ. Βολανάκης το ξαναθυμήθηκε. Να δούμε θα βρεθούν κάποιοι, όπως τον Ροντήρη, να τον κατηγορήσουν ότι γερμανίζει!

Ο κ. Βολανάκης εκτός από τη σκηνοθεσία, τη μετάφραση, την ιδέα του σκηνοικού, ευθύνεται και για τη χορογραφία. Αμήχανα τετράγωνα, πόζες και τερτίπια με τις μάσκες και τα πουκάμισα, μια θγάζαν μάσκες, μια έμειναν οι «γέροντες» ημίγυμνοι (ενώ όλοι οι πρωταγωνιστές φορούσαν ρωμαϊκής ή δυζαντινής μόδας βαρύτιμα φορέματα), μια κρύβονταν σαν δέμιοι, μια θύμιζαν εικόνες του Παζολίνι από τη «Μήδεια».

Στο χορικό του Διονύσου (μια έντονη ρυθμική και μελωδική πρόταση του Θεοδωράκη) ο κ. Βολανάκης κατέφυγε σε ένα και μόνο σχήμα έντονα επηρεασμένο από τον Μπεζάρ: ξέρετε, μακριά φούστα και πόδια στη διάσταση σε σχήμα τραπέζιου.

ΜΕΣΑ σ' αυτή τη σύγχυση, η κ. Βουγιουκλάκη έπρεπε, με όλα τα εγγενή της προβλήματα, να κάνει την παρθενική της εμφάνιση στην τραγωδία. Αφέθηκε τελείως ακαθοδήγητη, έκθετη να παλεύει να κρατηθεί σε χαμηλές νότες, να πασχίζει να πει **όρθια** δύσκολο μουσικά θρήνο που παρέπεμπε στο ηπειρωτικό ήθος. Εκεί που χρειαζόταν τον εύκολο συναίσθηματισμό της έγινε δικανική εκεί που χρειαζόταν πειστικό λόγο έφτανε στα όρια των φωνητικών της δυνατοτήτων.

Λες και κάποιος συνεχώς την φόδιζε με τη φωνή της και την ωθούσε να την αλλοιώνει. Μόλις τέλειωνε ένα μονόλογο ή ένα τραγούδι ένιωθες πως ανακουφίζοταν που πέρασε χωρίς κοκοράκι τις δύσκολες κακοτοπιές.

Έπαιξε όλο το ρόλο της σφιγμένη, έντρομη και με άγχος. Και φοβάμαι πως ο σκηνοθέτης από μια γωνιά, επιεικώς ατένιζε.

Η κ. Βουγιουκλάκη δεν ήταν η χειρότερη της παράστασης, ήταν μαζί με όλους ένα από τα πολλά θύματα μιας ανούσιας, πληκτικής, αμήχανης και φτηνής σκηνοθεσίας.

Τι μένει να πει κανείς. Α! η κυρία Τσιλώρα παραλίγο να την ξεχάσω: τόσο πολύ έντονη έκανε την παρουσία της!!

Μόνο η έμπειρη στο χώρο Αντ. Γλυκοφρύδη ήξερε πού να σταθεί και πώς να γλιτώσει!

Η φωνή του Σιαμοιάρη έξοχη στα σόλο του.

Μια άτυχη επιχείρηση όλη αυτή η υπόθεση που ξεκίνησε με το δημοσιογραφικό ενδιαφέρον για το τι θα κάνει η κ. Βουγιουκλάκη και τελείωσε με το άδοξο λυκόφως ενός σκηνοθέτη που έπεσε στην παγίδα που έστησε.

Η κ. Βουγιουκλάκη θα γυρίσει στα συνήθη έργα της απτότη. Ο κ. Βολανάκης όμως, εξάντλησε πια την υπομονή ακόμη και των πλέον υπομονετικών.